

Міністерство освіти і науки України
Національний університет "Львівська політехніка"

Климко Зоряна Василівна

УДК: 72:792.071.1(477)

АРХІТЕКТУРА СЦЕНОГРАФІЇ Є. ЛИСИКА

18.00.01 – теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата архітектури

Львів – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національному університеті "Львівська політехніка" Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор архітектури, професор
Проскураков Віктор Іванович,
завідувач кафедри дизайну архітектурного середовища,
Національний університет "Львівська політехніка"

Офіційні опоненти: доктор архітектури, професор
Ремізова Олена Ігорівна,
професор кафедри основ архітектури,
Харківський національний університет будівництва і
архітектури
Міністерства освіти і науки України

кандидат архітектури, професор
Прибєга Леонід Володимирович,
завідувач кафедри теорії, історії архітектури та синтезу
мистецтв,
Національна академія образотворчого мистецтва і
архітектури, м. Київ
Міністерства культури України

Захист відбудеться 13 листопада 2018 р. о 10:00 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.052.11 Національного університету "Львівська політехніка" (79013, м. Львів-13, вул. С. Бандери, 12, ауд. 226 головного корпусу).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету "Львівська політехніка" за адресою: 79013, Львів, вул. Професорська, 1.

Автореферат розісланий 6 жовтня 2018 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради, проф., к. арх.

Г.П. Петришин

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Головне завдання цієї дисертації – розпочати дослідження творчості Є. Лисика, як об’єкта та предмета науки, й архітектурної науки зокрема. Розпочати важливий науковий напрям у національній театральній науці – систематичне, комплексне, синкретичне дослідження сценографії як важливої складової архітектури національного та світового театру. Про важливість такої роботи свого часу знаний архітектор-дослідник Ігор Фомін відзначив: "... У моєму розумінні театр є, напевно, найпотужнішим проявом культурного розвитку суспільства. Відродження історичної пам’яті віри, духу і культури України, а це неможливо без відродження театру. І ця робота важлива саме зараз; до того ж, ми всі знаємо, що таких робіт у світі дуже мало, а в Україні взагалі немає...".

У театрознавчих дослідженнях, рецензіях і в театральній практиці поширився термін “сценографія”, яким намагаються позначити один із ключових моментів театального твору – художньо-просторове рішення вистави.

Не менш популярним і похідним від “сценографії” є термін “сценограф”. За його допомогою творчі діячі, причетні до організації сценічного простору вистави, підкреслюють специфіку своєї професії в театрі.

Раніше вважалося (така думка існує і нині), що будь-який професійний художник, чи то живописець, чи графік, здатний грамотно “оформити” спектакль. Проте театр висуває інші вимоги, інакше розцінює роль театального художника в створенні художньої цілісності спектаклю, що, своєю чергою, вимагає спеціалізації, спрямованості на театр.

Ось чому актуальність теми дисертації полягає в наступному:

- на початку ХХІ століття в незалежній Україні не провадиться систематичних наукових досліджень мистецтва сценографії – особливого виду театального мистецтва, важливою складовою якого є архітектура;
- не ведеться комплексних досліджень принципів художнього методу сучасних творів сценографії, відмінних від сценографічних прийомів минулих епох;
- не знайшов відображення в національній науці про театр архітектурно-сценографічний досвід окремих унікальних митців, творчість яких вплинула на формування підвалин архітектури українського театру майбутнього і національної архітектури взагалі.

З огляду на це, для нашої архітектурно-сценографічної науки є важливими результати творчої діяльності сценографа Є. М. Лисика, яка провадилася у 8 країнах, а також в Україні, у 16 містах – театральних центрах, відобразилася у 85 театральних, балетних та оперних виставах, пошукових архітектурно-сценографічних проектах і іншому.

За останні роки помітно зросла кількість публікацій про Євгена Микитовича Лисика і його творчість. Цьому сприяла серія виставок – у Львові в 1996, 2000, 2010 та 2013 роках, у Києві на Восьмому “Березіллі” в 1999 році, на Празькому Квадріенале 2015 р., присвячених творчості Майстра; сприяло відродження його вистав у Львові наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття – “Створення світу”, “Медея”, “Лебедине озеро”; у Санкт-Петербурзі – у 1997 (“Парсифаль”)

і в 1999 році (“Лоенгрін”); у Мінську в 2004 році (“Тіль Уленшпігель”). Важливим рушієм стало періодичне розроблення наукових і навчальних тем з архітектурного курсового та дипломного проектування, присвячене створенню будівель для увічнення творів Майстра в Інституті архітектури Національного університету “Львівська політехніка”, з громадськими звітами за досягнутими проектними результатами.

Необхідність фахово висвітлити мистецьке явище, яке в театрознавчих дослідженнях, рецензіях і в практичній діяльності національного і світового театру отримало назву “Феномен Лисика”, зумовлена тим, що це явище як в Україні, так і в світі перебуває наразі поза єдиною теорією візуалізації театрального образу, і саме осмислення таких феноменів, як Є. Лисик і його творчість, вкрай потребує й українська архітектурно-сценографічна практика, і українська архітектурно-сценографічна наукова теорія. Як підтвердження сказаного вище варто наголосити на кількох важливих тезах.

Сучасний етап розвитку українського театру відзначається надзвичайною динамікою творчих течій, особливим характером мистецьких структур, уподобань, а тому настав час національну сценографію розглядати, досліджувати, вивчати диференційовано від інших театральних мистецтв. Диференціація необхідна тому, що тільки в цьому разі можна буде зрозуміти генезу і філософію світосприйняття українських художників сцени, рівних Є. Лисикові.

Слід встановити критерії, за якими можна було б визначити національну самобутність українського сценографічного мистецтва, сценографічних творів. Мистецтво сценографії є складовою національної традиції, і саме творці рівня Лисика допомагають усвідомлювати ці традиції не тільки як професійно-театральні, а як традиції загальнокультурні, або ще ширше – як традиції нації.

Варто визначити, що сценографія – це професія, зміст якої не обмежується лише констатацією результатів творчої діяльності – організацією сценічного простору вистави. Сучасний сценограф є також театральним архітектором, технологом, інженером, конструктором, співавтором музичного вирішення, драматургії, режисури. Сучасний сценограф створює виставу на межі архітектурно-мистецьких і технічних завдань, естетичних уподобань і філософських учень, стає співавтором сценічного втілення вистави.

Сучасна українська сценографія як наука не реалізується, якщо в загальній національній теорії мистецтва не буде систематичних розвідок, – присвячених не тільки сценографічним формам, шляхам їхньої еволюції, а й усьому, що пов’язане з авторами творів, їхніми методами, концепціями.

Український театр не може обійтися без сценографії і його творців. Це мистецтво найважливіше з-поміж інших у театрі саме тим, що й сьогодні, і в майбутньому тільки воно здатне без використання технічних, електричних, електронних засобів зафіксувати момент творення єдиного особливого, короткочасного, неповторного твору – театральної вистави, бути носієм мистецько-творчої, культурно-цивілізаційної, просторово-дієвої (архітектурної) середовищної естетичної сутності театральної вистави.

Тому таким цінним для майбутнього української нації є доробок кожного театрального художника-сценографа, зокрема Є. Лисика, адже живуть люди, які були співучасниками його творчості, продовжують його справу учні, які самі

стали видатними художниками. А головне – фізично ще існують полотна, макети, ескізи, малюнки, відроджені вистави, які створив Майстер.

Тема дисертації пов'язана з науково-дослідним напрямком кафедри дизайну архітектурного середовища Інституту архітектури – «Генеза та розвиток дизайну архітектурного середовища».

Мета дисертації – висвітлити феномен, генезу, параметри та місце архітектурно-сценографічної спадщини Є. М. Лисика, визначити принципи його творчого методу та їх розвитку в архітектурі сучасної України.

Завданням дослідження було:

- висвітлити етапи формування архітектурно-сценографічної творчості Є. М. Лисика та результати його діяльності;
- проаналізувати та порівняти творчий доробок майстра із національним і світовим театральним досвідом;
- виявити розвиток архітектурно-сценографічних принципів творчості Є. М. Лисика в сучасному архітектурному українському проектуванні та будівництві театральних-видовищних і інших типів будівель і споруд;
- визначити напрямки дослідження феномену Є. М. Лисика в майбутньому. Зважаючи на те, що діяльність Є. М. Лисика в театрах України і світу маловідома сучасним спеціалістам та сучасним шанувальникам сцени, важливим завданням дослідження було створення спеціальної іконознавчої бази про його творчу спадщину.

Об'єкт дослідження – твори сценографічного мистецтва (полотна, макети, ескізи, малюнки, вистави, відроджені вистави), і простори та середовища сцен і театрів, в яких творив Євген Микитович Лисик.

Предмет дослідження – особливості творчого методу Лисика і архітектури зокрема.

Метод дослідження передбачав:

- аналіз матеріалів, пов'язаний з історією театру, театального мистецтва і архітектури;
- дослідження в архівах та бібліотеках в Україні, Росії, Німеччині, Чехії, Польщі та літературних і архівних джерел;
- консультації і анкетування практикуючих сценографів у Львові, Кропивницькому, Москві, Торонто; практикуючих архітекторів у Львові, Чернівцях, Києві, Одесі, Полтаві, Луцьку, Червонограді, Дніпрі;
- аналіз натурних обстежень вистав, що є в репертуарі театрів; фотофіксації макетів, ескізів, рисунків усіх вистав (85) Майстра;
- участь в організації і створенні архітектурного середовища персональних виставок Є. М. Лисика в Україні та Чехії.

Методологічний апарат дослідження також базувався на теоретичних методах історичного, літературного, статистичного, кількісного аналізу та на методі класифікації; методах порівняльного аналізу та ін.

Часовими межами дослідження прийнято період другої половини ХХ ст.

Архітектурними межами дослідження є мистецька спадщина Є. М. Лисика у порівнянні з історичним і сучасним українським та європейським досвідом.

Наукова новизна полягає у визначенні принципів архітектурно-сценографічної творчості Є. М. Лисика, які є актуальними для розвитку

театральної архітектури та взагалі архітектури в Україні. Вперше творчу спадщину Є. М. Лисика розглянуто як об'єкт і предмет архітектурної науки.

В роботі доведено, що:

- художник Є. М. Лисик був, є і залишається найбільш помітним творцем монументальної сценографії в Україні, не лише кінця ХХ – початку ХХІ століть, а й взагалі;

- його творчість від самого початку велася з огляду на критерії генетичної спадкоємності національних і світових традицій і, водночас, на евристичні пошуки;

- в творчому методі митця віддавалася перевага використанню законів архітектури від самого початку діяльності;

- принципи архітектурно-сценографічної творчості Є. М. Лисика використовуються творцями сучасної архітектури в Україні та світі.

До наукової новизни дослідження слід також зарахувати створення автором науково-джерельної бази, що висвітлює доробок Лисика в Україні, Росії, Польщі, Туреччині, Молдові, Македонії, Республіці Білорусь, Болгарії.

До найважливіших публікацій слід зарахувати праці В. Проскуркова, О. Зінченко, З. Климко, І. Диченко, Л. Медвідя, О. Паламарчук, Х. Козак, Д. Яреми, В. Овсійчука, М. Титаренко, Н. Космолінської, О. Сайко, В. Сидоренко (Україна), Г. Островського (Ізраїль), В. Берьозкіна, С. Бархіна (Росія), Ю. Чурко (Білорусь) та ін.

Впровадження результатів дисертації відбулося у дидактичних лекціях для студентів ІV курсу "Дизайн архітектурного середовища громадських будівель" та V курсу "Футуристичний дизайн" спеціальності "Архітектура"; у семестровому проектуванні, у консультаціях студентів при створенні бакалаврських і магістерських кваліфікаційних робіт.

Також впровадження відбувалося у реальних проектах: "Театр сценографічних проєкцій Є. М. Лисика" на Prazske Quadriennale 2015; в проєкті інтерактивної виставки у Львівській опері, присвяченій 85 річниці з дня народження Лисика у 2015; пошукових проєктах по реновації актового залу І-го навчального корпусу Національного університету "Львівська політехніка" з розширенням театральних функцій в 2017 році; в проєкті "Дизайн архітектури павільйону української національної театральної виставки на Prazske Quadriennale 2019" тощо.

Практичне значення роботи передбачає використання складових принципів і методів творення середовища вистав, які культивував Є. М. Лисик для практики сьогодення і майбутнього національного художньо-сценографічного, архітектурно-сценографічного та архітектурно-театрального мистецтва.

Результати роботи можна використовувати у формуванні національної культурно-мистецької доктрини, для програм майбутніх науково-дослідних інституцій, для складання завдань на проектування нових театральних будівель, у формуванні освітніх програм закладів вищої освіти України.

Результати роботи апробовано на конференціях: на щорічних наукових конференціях кафедри дизайну архітектурного середовища Інституту архітектури Національного університету "Львівська політехніка" в 2015-2018 роках; на міжнародних конференціях: молодих вчених, аспірантів і студентів в Київському національному університеті будівництва і архітектури

18-20 листопада 2014 р. у м. Києві; на 75-тій науково-практичній конференції, секція №3 при кафедрі інформаційних технологій Київському національному університеті будівництва і архітектури 16 квітня 2014 р. у Києві; на другому міжнародному трансатлантичному семінарі з театрального мистецтва "Prazske Quadriennale – 2015" в м. Прага 8 червня 2015 р.; на міжнародній конференції присвяченій 125 річниці з дня народження Ф. Кізлера в Чернівецькому національному університеті ім. Ю. Федьковича 6 жовтня 2015 р. в Чернівцях; на міжнародній науковій конференції кафедри архітектури і урбаністики політехніки Свентокшиської "Projektowanie zrownowazone jako paradygmat kształtowania przestrzeni w XXI wieku" 20 листопада 2015 р. в Кельцях, Польща; на міжнародній конференції "3 трансатлантичний семінар з театрального мистецтва і майстерності присвячений 85 річчю з дня народження Є. Лисика" в Львівському театрі опери та балету ім. С. Крушельницької у м. Львові, 12 жовтня 2015 р. Авторських лекціях, під час театральних фестивалів, у повідомленнях, бесідах.

Публікації. За темою дисертаційного дослідження опубліковано 12 праць: 7 статей – у наукових фахових виданнях України; 1 стаття – у науковому періодичному виданні іншої держави. Опубліковано 2 монографії (1 за кордоном) і 2 публікації у інших спеціалізованих виданнях.

Про **особистий внесок автора** в опрацювання наукових результатів роботи, що отримані самостійно, свідчать одноосібні публікації [1], [4], [5], [6], [8] та авторська частина у публікаціях, виконаних у співавторстві з професором В. Проскуряковим: [2] – автором були опрацьовані ескізи, макети, сценографія вистав Є. Лисика в продовж 1962-1991 років в порівнянні з іншими майстрами сценографії: в м. Львові, були диференційовані тенденції і особливі відмінності в його творчій біографії; [3] – автором узагальнені знання про театри в яких творив Є. Лисик, зроблена вибірка сценічних просторів. В працях, написаних у співавторстві з професором В. Проскуряковим і художником О.Зінченко: [7], [11], [12] – автором були доповнені автобіографічні відомості про Є. Лисика, розширена джерельна база про його творчість; подані принципи театального, архітектурно-сценографічного формотворення Лисика, доповнені графічні матеріали; [7] – автор дисертації особисто написала Розділ 4, Розділ 5, Розділ 7, а Розділи 2, 3, 6 у співавторстві з В.І. Проскуряковим. Також автор дисертації підготувала Додаток 1 і Додаток 2. В праці [9], написаній у співавторстві з К. Янчук автор на прикладі концептуальних навчальних проектів Львівської архітектурної школи висвітлила метод дослідження і розвитку архітектурно-сценографічних ідей художника Є. Лисика.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з: текстової частини, що включає вступ, термінологічний словник, п'ять розділів, висновки до розділів та загальні висновки, викладені на 158 сторінках (в тому числі 75 таблиць з ілюстраціями на 51 сторінці); списків використаних наукових і архівних джерел (разом 113 позицій); з додатків на 41 сторінці (під 4 найменуваннями). Автор представила натурні обстеження праць Є.М. Лисика – фотографії, малюнки, ескізи; креслення театально-видовищних, культурно-просвітницьких будівель і споруд (плани, розрізи, аксонометрії) навчальних, пошукових і конкурсних проектів тощо.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтована актуальність теми, висвітлений стан вивченості проблеми, сформульована мета, визначені завдання і методи дослідження, подана наукова новизна та практичне значення отриманих результатів. Висвітлені результати апробації та впровадження основних положень і висновків дисертації.

У Розділі 1 "ЯВИЩЕ СЦЕНОГРАФІЇ" у параграфі 1.1 "Походження сценографії" подане визначення сценографії як виду художнього мистецтва, що окрім візуалізації режисури вистави займається створенням її образно-пластичного вирішення, що існує в сценічному часі і просторі. Визначені витоки сценографії від дійства ритуально-обрядового предтеатру, потім античного і до наших днів. Уже тоді проявилися "ознаки явища" – в яких формувалися три головні функції у виставі: персонажна, ігрова і та, що визначає місце дії. Зростання частки ігрової сценографії відбувалося в міру зростання історично-світського театру. Вершиною цього руху стали комедія Дель-арте і театр В. Шекспіра. Саме в цих театральних системах своєї кульмінації отримало маніпулювання елементами сценографії і протривало аж до ХХ ст., коли головною функцією стало створення образу місця дії.

У параграфі 1.2 "Розвиток сценографії в Світі і Україні" автор висвітлила шлях розвитку сценографії в світі від майстрів універсального складу (одночасно архітекторів, живописців і скульпторів) – Б. Перуцці, Б. де Сангалло, Б. Лангіланкі, С. Серліо, який сформулював 3 канонічні типи перспективної декорації (трагедії, комедії і пасторалі), і до майстрів декораційного бароко ХVII ст. – Б. Буонталенті, Дж. і А. Паріджі, Л. Бурначіні і ін. Вони створили свій канон для ренесансних перспектив – декорація знову ставала тлом для акторів. Паралельно в мистецтві вирішення вистав існували інші стилі – ті, що йшли від стилю рококо. З іншого – класицистичні. Це Дж. Сервандоні, Г. Дюмодемон, П. Брунетті, Г. Гонзаго і ін. Це завдяки їм, тим, що хоча й наслідували Г. Біббієна, створився театр декораційного романтизму.

За якими прийшла ера К. Ф. Шінкеля, одного з останніх великих митців універсального типу, у якого головною ознакою сценографії був динамізм (ХІХ ст.). З часом в театрі певний період домінував натуралізм, місцем дії ставала сучасна дійсність (А. Антуан – у Франції, О. Брамашрам – у Німеччині, Д. Грейнгрей – в Англії).

У новітній час в першій половині ХХ ст. сценографія розвивалася під впливом авангардних художніх напрямів – експресіонізму, кубофутуризму, конструктивізму. Ці напрями культивувалися К. Мацкевич і А. Пронашко (абстрактні і супрематичні рішення – з Польщі), О. Веснін (конструктивістське, просторове формотворення), А. Екстер, В. Дмитрієв – з Росії, Дж. Бері – з Великої Британії.

Українські сценографічні засоби також формувалися від часів стародавнього обрядового театру, а потім вдосконалювалися у народних театрах – вертепах, "шопках", шкільній драмі, балаганах. А також на сценах наприкінці ХVII ст., як це було в п'єсах С. Полоцького – де кін високий, портал у вигляді коринфського ордеру, а завіса скручувалася догори.

Значним є внесок художників сцени, що створили платформу, з якої проросла сучасна українська сценографія. Це Л. Боровик, М. Радиш – художники, що працювали в колишніх радянських театрах. Але першим слід назвати Д. Бурлюка, який задовго до колективів типу "Стиль" у Європі, став ініціатором оформлення вистав, представниками різних видів мистецтв і апологетом супрематичних видовищ.

Продовжили ці пошуки у 70-90 рр. ХХ ст. художники Ф. Нірод, Д. Лідер, М. Левитська, Т. і М. Риндзаки, В. Борисовець, Ю. Стефанчук, М. Кипріян, В. Бортянов, П. Босий і інші. Але особливим явищем в національному театрі стала діяльність Є. Лисика, який абсолютно особливо визначив участь художника у виставі. Своїм мистецтвом Є. Лисик подав роль художника української сцени як співавтора театрального дійства, без якого вистава ніколи не могла бути зреалізованою повно і багатогранно.

У Висновках до Розділу 1 говориться, що розвиток сценографії є історичним динамічним процесом, інтегрованим у мистецтво й архітектуру театру. І найважливішим є винаходи і розвиток засобів і заходів такого мистецтва. І, зокрема, використання фундаментальних законів науки і архітектурної також. Яскравим представником чого був український художник Є. Лисик.

У Розділі 2 "СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ДЖЕРЕЛ, ПРИСВЯЧЕНИХ ВИСВІТЛЕННЮ СПАДЩИНИ Є. М. ЛИСИКА, ТА МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ ЙОГО АРХІТЕКТУРНО-СЦЕНОГРАФІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ" в параграфі 2.1 "Аналіз джерельної бази за темою дисертації" дисертації доведено, що на початку ХХІ ст. зросла кількість публікацій про Є. Лисика, результатом чого є виставки його творів 1996-2016 років у Львові, Києві і, особливо, у Празі на Празькому Квадрієнале у 2015 році, відновлення його вистав на зламі тисячоліть у Львові, Санкт-Петербурзі і у Мінську, доповіді про його творчість на міжнародних семінарах. Станом на 2017 р. було опрацьовано більше 100 джерел, понад 50 статей у журналах і часописах, публікації в книгах, енциклопедіях, збірниках, довідниках, буклетах, альбомах. Перший висновок – це той, що переважна більшість публікацій має недостатній науковий рівень і є ремейками і передруками українською мовою зі старих "радянських" газет, або запозичені з публікацій вузького кола людей, що колись безпосередньо спілкувалися з Євгеном Микитовичем.

У розділі виокремлено напрямки публікацій про Є. Лисика. Серед них популістські, особливо в періодиці, де автори не розуміючи феномену театральної сценографії, порівнюють його творчість з чим завгодно, але сценографічні порівняння відсутні взагалі. Другий напрям названо науково-популярним, коли автори хоча і подають інформацію, що відповідає подіям з життя Майстра, та висвітлюючи його творчий доробок безпідставно фантазують. А найважливішим напрямом джерельної бази слід рахувати теоретичні і прикладні праці за результатами наукових досліджень, таких праць небагато.

В цілому, в цьому Розділі подано вибірки з аналізу 3 монографій і 1 докторської дисертації, 11 фахових часописів; 19 публікацій у енциклопедіях, збірниках, довідниках, покажчиках; 3 статей у фахових газетах; 7 статей зі звичайних газет; 3 публікацій в інтернет-виданнях.

В параграфі 2.2 "Методичні заходи для проведення комплексного дослідження архітектурно-сценографічної творчості Є. М. Лисика" запропоновано для цього систему методичних заходів на шести рівнях, які спираються на методики досліджень, використані в працях В. Проскурякова, В. Овсійчука, Л. Медвідя, І. Дяченко, В. Берьозкіна і ін. А також на методику аналізу впливу і розвитку архітектурно-сценографічних ідей Лисика в навчальному і пошуковому проектуванні Львівською архітектурною школою, узагальнення попередніх досліджень, пропозиція нових методик, визначення відмінностей, дослідження творчості Лисика як складової театральної архітектури, визначення етапів творчості, підсумковий аналіз і висновки.

На першому рівні дослідження були опрацьовані, систематизовані, визначені 12 головних напрямків досліджень; на наступному – запропоновано методику дослідження діяльності і спадщини Є. М. Лисика із визначенням їх місця на тлі загальних подій у Львівському і світовому театрах.

Результатом третього рівня дослідження є визначення й аналіз особливих відмінностей, творчих здобутків Лисика у порівнянні зі здобутками інших майстрів сценографії.

На четвертому рівні сценографія на прикладі творчості Є. М. Лисика розглянута як складова театральної науки із пропозицією напрямків її дослідження як об'єкта і предмета архітектурної науки.

І на останньому, шостому рівні був здійснений підсумковий аналіз і систематизовані результати дослідження.

У Висновках до Розділу 2 при аналізі публікацій феномену Є. М. Лисика виявлено стійке зацікавлення його доробком в 4-х напрямках дослідження фактів життя і творчості: аналіз окремих вирішень вистав, аналіз архітектурно-сценографічної спадщини, дослідження спадщини Лисика як об'єкта і предмета архітектурної науки. Задекларовано потребу досліджень питань його творчості, які залишалися не висвітленими: від діяльності і творчої спадщини Є. М. Лисика на тлі подій у Львівському і світовому театрах, і до розвитку його архітектурно-сценографічних ідей в проектуванні всіх рангів у Львові наприкінці ХХ – початку ХХІ століть.

Виокремлено 4 головні етапи формування творчості художника Лисика: творчого становлення, знакових вистав, високого професіоналізму, відновлення і подальших експериментів. А застосовані автором методики, ґрунтуються на методиці комплексного наукового дослідження.

Розділ 3 "МІСЦЕ ДІЯЛЬНОСТІ, ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВІДМІННОСТІ ТВОРЧОСТІ Є. М. ЛИСИКА, ПОРІВНЯНО ІЗ ДОСЯГНЕННЯМИ МАЙСТРІВ СЦЕНОГРАФІЇ ЛЬВІВСЬКОГО І СВІТОВОГО ТЕАТРІВ" та параграф 3.1 "Діяльність і творча спадщина Є. М. Лисика на тлі подій у Львівському і світовому театрах" присвячені доказу того, що поява такого митця як Є. Лисик у Львові ніяка не випадковість. Адже Львів був і є не тільки столичним європейським містом, а й театральним столичним європейським містом, що значить і світовим.

Львів був місцем, де театральні події і будівництво відбувалося паралельно, або ж навіть передувало тим, що мали місце в інших містах Європи. Так постійно театральна діяльність у Львові розпочалась тоді, коли школи при Львівській архікатедрі почали проводити театральні вистави в ХІV ст., тоді ж,

коли в Японії стали давати шкільні вистави традиційного театру Но. А найдавніші повідомлення про шкільні театральні вистави у Відні з'явилися тільки з 1540 року, ті що відбувалися у навчальних закладах Шоттенкlostеру. Вже в 1660 році Львівські вірмени при допомозі учнів своєї семінарії ставлять класичні античні мораліте. З початком XVIII ст. у Львові гастролюють відомі театри Хулвердінга, Андраша, працює трупа варшавського театру під проводом Трускаловських. Наприкінці цього століття у м. Дьєрі (сучасна Угорщина), так як і у Львові, працює театр дерев'яно-каркасної конструкції, а чеський театральний діяч Г. Булла добився, щоб під театр у Львові передали кам'яницю францисканського костелу Св. Хреста, в Угорщині побудований перший кам'яний театр, будується й перша кам'яниця в м. Кошице, східна Словаччина. Визначним для Львівського театру було і XIX століття. Наприкінці XIX ст. у Львові, з населенням у 40 тис. мешканців, в стаціонарних театрах було 1850 місць і 4500 на літніх амфітеатрах, театрах і сценах. На одне місце в стаціонарних будинках припадало 22 львів'янина.

На початку XIX ст. видаються театральні часописи, львівські трупи виступають в Парижі, Відні, Варшаві, Одесі і ін. містах.

У 1842 р. відбулося відкриття театру Скарбека у Львові, а у Дрездені з 1841 р. почалось будівництво нового театру. Цього ж року у Харкові збудував новий театр арх. А. Тон. У Варшаві новий театр збудували у 1840 р., а у Кракові відремонтували театр під назвою "Театр старий".

У 1864 році розпочав творчу діяльність театр "Руська Бесіда" – перший професійний український театр в Галичині.

13 січня 1901 року вперше опущена завіса Г. Семирадського – "Парнас" для глядачів Великого театру.

На початку XX ст. у Львові популярним був театр "Колізей". В ньому відбувалися тільки драматичні вистави.

У 1910 р. відкрилося вар'єте з театром у будинку "Казино де парі". А у Відні перший кабаретовий театр відкрився у 1912 р. В 1914-16 роках був побудований Музичний інститут ім. М. Лисенка, який в 20-30 роках став домішкою галицького театру "Руська Бесіда".

У 1929 році Спілку українських лялькарів було запрошено до заснування Всесвітньої Спілки лялькарів у Празі. У 1938-39 році був побудований Єврейський театр. У 1939 році були створені українські театри ім. Л. Українки і Львівський державний театр опери і балету.

Тобто, коли 21 вересня 1930 р. в с. Шнирів під Бродами народився Є. М. Лисик, пережив війну, а в 1947-1949 рр. поступив і навчався в училищі альфрейних робіт та з 1953 р. за оголошенням прийшов на роботу в декораційний цех Львівського театру опери і балету, де першим його вчителем став Ф. Нірод, головний художник цього театру, він одразу опинився в середовищі і атмосфері великого театального європейського міста. Театральна культура якого проростала з досягнень німецького, австрійського, польського, єврейського, чеського, російського і, зокрема, українського народу, культура якого була аж ніяк не нижчою за культуру багатьох європейських столичних міст.

В параграфі 3.2 "Послідовність дат, подій, творчих здобутків Є. М. Лисика порівняно зі здобутками майстрів сценографії львівського, українського і

світового театрів" матеріал висвітлено таким чином, щоб: правдиво показати реальні, а не міфологічні дати і події з життя майстра; синкретично висвітлити зміст і якість подій, творчої діяльності та спадщини, якими було наповнене його професійне життя; зіставити і порівняти часові, просторові, кількісні, жанрові, концептуальні, формотворчі результати його діяльності із результатами інших майстрів сценографії львівського і світового театрів, що є вкрай потрібним для розвитку українського театру, зокрема його архітектури і сценографії.

Для цього автор проаналізувала діяльність і творчі здобутки майстрів сценографії в історичні часи – від творчості німецького художника Мюллера, а це 1794 рік, до початку XXI століття. І серед них діяльність і здобутки А. Смуглевича, І. Мараїно, Й. Енгерта, А. Ланге, Ф.-Л. Польмана, К. Устияновича, А. Яблоновського, І. Ділля, З. Балька, В. Плошевського, І. Майера, П. Дяківа, С. Ясенського, художників Ф. Вигшивальського, К. Мацкевича, А. Пронашко, Л. Боровика – на початку XX століття. Художників, що працювали під час окупації Львова у 1941-1944 рр. – М. Радиша, С. Грузберга, та художників, що працювали у Львові після Другої світової війни від середини XX ст. – Ю. Борисовця, Ю. Стефанчука, Ф. Нірода, М. Кипріяна, І. Карпинця, В. Бортякова, І. Нірод, Т. Медвідя, В. Карашевського, О. Александровича, О. Зінченко, Т. та М. Риндзаків, В. Фурика, В. Толмачова, О. Оверчука та ін. Митців, що працювали для лялькових вистав – С. Стешенка, І. Фургали, І. Карпинця, І. Кульчицької і ін. І, безперечно, були проаналізовані і співставлені з творчістю названих вище творців творчі здобутки і діяльність самого Є. М. Лисика, який напрацював наступні принципи вибору засобів розкриття змісту вистави у стаціонарних театрах: гармонізація реальних перспектив комплексу "зал-сцена"; використання оптичних ілюзій; розгляд планшету сцени також у вигляді кіл, овалів, циліндрів, спіралей тощо; застосування і розвиток сучасних і футуристичних архітектурних стилів.

У Висновках до Розділу 3 стверджується, що створюючи сценографію балетно-оперного середовища дії, сценографічне вирішення у драматичних, фольклорних виставах, сценографію концертів, фестивалів, фільмів, оперети, Є. М. Лисик, на відміну від усіх творців, вибрав постійним засобом творення якісного середовища сценічної театральної дії фундаментальні закони формування архітектури від найперших своїх вистав. Наприклад, хай тек у балеті "Сотворення світу", постмодерністські архітектурні прийоми у опері "Війна і мир", "Отелло", тощо.

Розділ 4 "ДОСЛІДЖЕННЯ СЦЕНОГРАФІЇ ЯК СКЛАДОВОЇ ТЕАТРАЛЬНОЇ АРХІТЕКТУРНОЇ НАУКИ НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ І МИСТЕЦЬКОГО ДОРОБКУ Є. М. ЛИСИКА", у параграфі 4.1 "Завдання дослідження сценографії як складової театральної архітектури" пропонується авторська інтерпретація терміну "сценографія". Стверджується, що окрім відомих шляхів творення вистави у всі часи – серед завдань творити "писані завіси", замикаючи простір сцени, або створювати окремі декорації за принципом "як у житті" і потрактування сценографії як "синоніма декораційного мистецтва", "етапу розвитку художнього оформлення вистави", "науки про художньо-технічні засоби вистави..." сценографія має розглядатися як головна складова просторового вирішення вистави. Важливою складовою

чого є архітектура театру загалом, і архітектура сцени зокрема. Це переконання підтверджене розумінням сценографії такими майстрами як Д. Макелберг з Бельгії, Х. К. Серроні з Бразилії, І. Сук Сук з Південної Кореї, Яго Періно з Каталонії і ін.

Погоджуються з таким твердженням і театральні архітектори і театральні художники: Ю. Гнедовський, С. Бархін з Росії, Я. Яцкевич з Польщі, П. Бортновські з Румунії. Близькі до цих думок концепції "чистих сценографів" – Р. Вейла з Німеччини, К. Саррі з Великобританії. А архітектори О. Веснін, С. Бархін і Т. Риндзак, завдяки знанням принципів архітектури, створили унікальні сценічні просторові рішення. Відбуваються в театральному мистецтві і зворотні процеси, коли великі художники сцени ставали і її великими архітекторами. І якщо не знати законів "золотого перетину", творчість, наприклад Є. М. Лисика не зрозуміти. Також важливим є визначення його творчості у просторовому, дійовому і творчому розвитку, дослідження внеску художньо-сценографічної школи Є. М. Лисика в розвиток національної театральної справи.

В параграфі 4.2 "Пропозиція напрямків дослідження мистецького доробку Є. М. Лисика як синкретичного явища із застосуванням наукового апарату" запропоновано конкретні вектори таких досліджень.

Слід обов'язково встановити фізичні виміри усіх його творів, прижиттєвих і посмертних, від самих вистав до їх малюнків, ескізів, картин, макетів, їх кількість, жанр, що буде потребувати постійних і комплексних, а не періодичних наукових розвідок.

Слід обов'язково ввести у науковий обіг іконографію його творів (фотографії малюнків, ескізів, макетів, фільми вистав), як традиційними засобами, так і електронними.

Також потрібно вивчати середовище дії у всіх театрах, в яких він творив, адже він працював не в типових, а унікальних будівлях. Також підвалини успіху сценографічних вирішень Лисика слід шукати не тільки у його філософії – для цього не існує "простих історій" і простих рішень, у нього все має глобальний характер; а і у вмінні гармонізувати ці рішення зі середовищем сцен і театрів, надаючи відчуття монументальності у кожному, навіть найменшому ескізі або малюнку, й робити це щоразу, як уперше. Досліджувати для цього параметри сцен залів, просторове рішення і ін.

Пропонується виокремити національну сценографію і досліджувати її диференційовано від інших театральних мистецтв.

У Висновках до Розділу 4 показано, що архітектура завжди була одним із головних заходів і засобів творення середовища театральної дії. Запропоновано розглядати творчість Лисика, генезу його художньо-мистецької системи, принципи і методи творення за наступними критеріями: розвитком генетичної спадкоємності національних і світових традицій і, водночас, евристичними пошуками; за творчо-жанровою, художньо-образною, композиційною і формотворчою різноманітністю у створенні середовища вистави; синкретично вирішувати середовище вистав із просторово-організаційним, функціонально-дієвим середовищем сцени і театру.

В Розділі 5 "ПРИНЦИПИ, ЗАХОДИ ТА ЗАСОБИ АРХІТЕКТУРНО-СЦЕНОГРАФІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ Є. М. ЛИСИКА І ЇХ ВПЛИВ НА

ПРОЕКТУВАННЯ У ЛЬВОВІ НАПРИКІНЦІ ХХ – НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ" в параграфі 5.1 "Принципи, заходи, засоби творення середовища театральної дії Є. М. Лисиком на прикладі гармонізації та узгодження перспектив сценографічних вирішень із архітектурою сцени і театру та засоби їх гармонізації на горизонтах, завісах, кулісах", методом геометричної побудови алгоритму пропорціонування внутрішніх і зовнішніх об'ємів Великого театру – тепер театр опери і балету ім. С. Крушельницької, доведено, що автор об'єкта – архітектор Горголевський, володів знаннями гармонійних законів і збудував за ними архітектуру свого театру, та ще й з урахуванням контексту архітектурного довкілля. А геній Лисика опанував і розвивав ці ідеї на підсвідомому рівні, ідеї архітектури. І пішов далі – гармонізуючи свої сценографічні пропозиції з архітектурою сцени, зали, театру загалом, а потім і узгодив, і продовжив для глядачів конструкції сцени, театру, проспекту міста в перспективах і просторових конструкціях своїх творів. На прикладі аналізу гармонізації Є. М. Лисиком сценографій балетів "Три мушкетери", "Війна і мир", "Сотворення світу" і побудов композицій горизонтів з вистави "Тіль Уленшпігель", головних завіс і горизонтів вистави-балету "Сотворення світу", ескізів сценографічних вирішень фольк-опери "Цвіт папороті" доведено, що Лисик загалом створював їх за законами "золотого перетину". Так він творив спочатку у Львівському театрі, потім у всіх інших. Використовував ритм, тектоніку, розвивав і створював архітектурні стилі, оптичні ілюзії, фактури, текстури тощо.

В параграфі 5.2 "Розвиток архітектурно-сценографічних ідей Є. М. Лисика в навчальному, пошуковому, експериментальному і прикладному проектуванні наприкінці ХХ – початку ХХІ століть" висвітлено вплив і розвиток архітектурно-сценографічних ідей Майстра впродовж 20-ти останніх років у проектуванні всіх можливих рангів кафедрою дизайну архітектурного середовища Львівської архітектурної школи, як в навчальному, пошуковому, експериментальному, так і в прикладному. Це проектування в цілому відбувалося в напрямку наступних векторів: "Засобів гармонізації перспектив сценографічних рішень і використання оптичних ілюзій", "Використання культурних надбань і їх розвитку", "Розвитку архітектурних цитат", "Творення нових архітектурних типів".

В навчальному, пошуковому, експериментальному проектуванні взяли участь педагоги-архітектори В. Проскуряков, Д. Ярема, Б. Гой, З. Клишко, Ю. Богданова і інші, студенти В. Романюк, С. Шкілер, М. Дмитришин, М. Горинь, В. Мастикаш, О. Бончук з проектами "Дому Лисика"; студенти К. Ковальчук, О. Дуб, В. Курбатов, Ю. Філіпчук, А. Пестрій, Р. Савчак з проектами "Центру мистецтв ім. Є. Лисика", "Будівлі для виготовлення, зберігання і демонстрації видатних творів сценографії", "Будівлі для зберігання і демонстрації сценографічних творів", "Театру театральних сценографій Є. Лисика" і ін. В прикладному проектуванні можна відмітити збудовані об'єкти і проекти архітекторів В. Проскурякова, І. Щербакова, П. Гаврилова, Р. Кубая, Б. Гоя, Ю. Філіпчука, Р. Савчака, З. Клишко, Ю. Богданової, сценографів В. Бортякова, В. Толмачова, дизайнера Ю. Ямаша і ін. – це "Ландшафтно-фольклорний театр" у Львові, "Телешоу-театр" у Львові, "Інтер'єр телестудії Тоніс" в Києві, проект "Театру Гаудеамус" у Львові, проект

"Предметно-просторового середовища гуцульського фестивалю в м. Надвірна", розбудову сцени в клубі університету ім. І. Франка, простір студійного театру в Пороховій вежі у Львові тощо. Але не тільки у працях педагогів і студентів. За результатами анкетного опитування було доказано, що архітектурно-сценографічні ідеї Є. Лисика вплинули на багатьох творців архітектури і сценографії в Україні і за її межами. До таких слід віднести Т. Товстик з Дніпропетровська, О. і І. Кордунянів з Чернівців, А. Зауральську з Полтави, І. Копиляка, Д. Ярему, І. Щербакова, Б. Гоя зі Львова, І. Абрамюк з Луцька, А. Кучера, Ю. Біласа з Києва, Ю. Філіпчука з Червонограда і ін. Сценографів П. Босого, Ш. Долгого з Канади і ін. Це літні театри і сцени, цирку, спортивно-видовищні, клубні, театральні будівлі, простори товариств і ін.

У Висновках до Розділу 5 висвітлено принципи, заходи і засоби архітектурно-сценографічної творчості Є. М. Лисика на прикладі гармонізації та узгодження перспектив його сценографічних вирішень із архітектурою сцени і театру в цілому, а також зображень на горизонтах, завісах, палетах, кулісах, використавши метод геометричної побудови алгоритму їх пропорціонування. Доказавши на прикладі гармонізації просторів балетів "Три мушкетери", "Війна і мир", "Сотворення світу" і на аналізі побудов композицій горизонтів, головних завіс, ескізів вистав "Тіль Уленштігель", "Цвіт папороті", "Сотворення світу", що Лисик від початку своєї діяльності створював їх за законами "золотого перетину". Також висвітлено вплив і розвиток архітектурно-сценографічних ідей Лисика (засобів гармонізації сценографічних рішень, використання архітектурних оптичних ілюзій, розвиток архітектурних цитат, стилів, культурних надбань тощо), як на проектування усіх можливих рангів кафедрою ДАС Львівської архітектурної школи, так (спираючись на результати анкетного опитування) і інших архітекторів з України і закордонних діячів театру. Разом це проекти близько 30 осіб архітекторів, архітекторів-педагогів і 20 проектів студентів.

ВИСНОВКИ

У дисертації розв'язано науково-прикладне завдання:

1. Національна сценографія ґрунтується на загальносвітових засадах художнього оформлення сценічного простору дії, що розвивається. Розвиток сценографії є безперервним динамічним процесом, інтегрованим у мистецтво і архітектуру театру. Крім кількісно-персональних показників усіх творців історичних і сучасних форм сценографічного мистецтва найважливішими є винаходи і розвиток заходів і засобів такого мистецтва. І зокрема використання фундаментальних законів науки і архітектурної також. Яскравим представником чого був український сценограф Є. М. Лисик.

2. Аналіз публікацій дослідження феномену творчої діяльності Є. М. Лисика, а це більше 100 джерел і, зокрема, наукових, серед яких 44 статті українських авторів, 10 білоруських, 3 польських, 32 російських, одна з Болгарії, одна зі США і ін.; 15 монографій, збірників енциклопедій, покажчиків, близько 300 одиниць іконографічних матеріалів; фотофіксація 5 його вистав "наживо" – виявив стійке зацікавлення його доробком та висвітлив головні напрямки, в яких працювали шанувальники і науковці: дослідження біографічних подій і фактів; аналіз окремих сценографічних рішень; аналіз архітектурно-сценографічної спадщини; узагальнення наукових розвідок.

Виокремлено головні етапи формування творчості Є. Лисика і, зокрема: I – творчого становлення і професійного зростання; II – знакових вистав і світового визнання; III – високого професіоналізму; IV – відновлення і подальших експериментів.

Застосовані методики дослідження архітектурно-сценографічної творчості і спадщини Є. М. Лисика та її впливу на формування архітектури театральновидовищних будівель відповідають загальній методиці комплексного наукового дослідження і спираються на методики В. Проскуракова (архітектурно-сценографічні апробації ідей Лисика в навчальних, пошукових, реальних моделях), В. Сидоренка, І. Дяченко (порівняння власних асоціацій із концепцією Лисика-творця в бесідах та інтерв'ю), В. Овсійчука і ін., а також на методики проектування, що опановані на кафедрі ДАС.

3. Досліджуючи події у Львівському і світовому театрі, починаючи від XIV століття (вистави, школи, театральні течії, внесок театральних діячів), доказано, що поява такого митця у Львові ніяка не випадковість. Адже Львів був і є не тільки столичним європейським містом, а і театральним столичним європейським містом, що значить і світовим. Театральна діяльність, події, театральне мистецтво, в якому відбувалося не тільки паралельно іншим містам Європи, а і передувала деяким столичним. Спираючись на порівняння дат, подій, творчих здобутків, ареал діяльності, роботу на столичних сценах 8 країн Європи і 16 міст – театральних центрів, статистичні, фізичні виміри спадщини; їх концептуально-світоглядну якість зі здобутками майже 50 творців сценографії у Львові, в Україні і Світі, – творчість Лисика доводить, що він був найбільш помітним творцем як українського, так і світового театрів. А також те, що Лисик, на відміну від усіх інших творців, вибрав постійним засобом творення якісного середовища сценографічної театральної дії фундаментальні архітектурні закони від найперших своїх вистав.

4. Проаналізувавши публікації про творчу діяльність, доповіді на конференціях, ескізи і реалізації театральних вистав сучасних театральних художників А. Макелберга, Х. Карлоса Серроні, Ін Сук Сука, Р. Вейла, К. Саррі і ін., архітекторів Ю. Гнедовського, С. Бархіна, В. Яцкевича, П. Бортновські і ін., зазначено, що окрім усіх інших критеріїв, один із головних в художньо-мистецькій системі Є. Лисика – синкретично вирішувати середовище вистав із просторово-організаційним, функціонально-дійовим середовищем сцени і театру. Цей же аналіз довів, що найкраще аранжують, пристосовують, гармонізують середовище і простір сцени і театру ті з них, які вміють користуватися знаннями архітектури.

Також пропонується продовжити подальші напрямки ведення досліджень мистецького доробку Є. М. Лисика, головними з яких є наступні: поточнити генезу і феномен діяльності Є. М. Лисика у часовому, просторовому, дійовому і творчому розвитку; продовжити аналіз творчого доробку Майстра порівняно із національним і світовим досвідом із виявленням подібностей, відмінностей, запозичень і автентики; продовжувати визначення місця його спадщини у світовому театральнокультурному досвіді.

Висвітлення внеску сценографічної школи Є. М. Лисика в розвиток національної театральної справи довело, що головною складовою художньо-

сценографічного мистецтва є архітектура, і що архітектура мала місце в його театральній творчості.

5. На прикладі гармонізації та узгодження сценографічних рішень Лисика із архітектурою сцени і театрів, а також побудов композицій зображень на горизонтах, завісах, палетах, кулісах з балетних і оперних вистав "Три мушкетери", "Війна і мир", "Сотворення Світу", "Тіль Уленшпігель", "Цвіт папороті" методом геометричної побудови алгоритму пропорціонування доведено, що Лисик створював їх за законами "золотого перетину". Так він творив спочатку у Львівському оперному театрі, потім у всіх інших. Також був висвітлений вплив і розвиток архітектурно-сценографічних ідей майстра-Лисика упродовж останніх 25 років у проектуванні всіх можливих рангів як в навчальному, пошуковому, експериментальному проектуванні, так і в прикладному Львівською архітектурною школою, її педагогами і студентами, і іншими архітекторами в Україні: з Дніпропетровська, Києва, Чернівців, Львова, Луцька, Полтави, Червонограда.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

Монографії:

1. Проскуряков В. Творчість Є.М. Лисика в часі, просторі, сценографії та архітектурі [текст]: монографія / В. Проскуряков, З. Климко, О. Зінченко – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2016. – 136 С.

2. Zoriana Klymko. Wplyw tworczości scenografa Eugeniusza Lysyka na tworzenie teatralnej i kulturalno – edukacyjnej architektury Lwowa [текст] / Zoriana Klymko // Architektura zharmonizowana w przestrzeni miasta: Monografia – Architektura / Pod redakcją Lucjana W. Kamionki. – Kielce: Politechnika Świętokrzyska, 2016. – S. 56 – 65. – PL ISBN 978 – 83 – 63792 – 39 – 8.

Публікації у наукових фахових виданнях України:

3. Климко З.В. Місце діяльності і творчої спадщини всесвітньо відомого художника Є.М. Лисика у Львівському театральному часі, просторі, сценографії й архітектурі [текст] / З.В. Климко // Архітектура: вісник НУ "Львівська політехніка" / Відп. ред. Б.С. Черкес. – Львів: Видавництво Львівської політехніки. – №568. – 2014. – С. 182 – 188.

4. Климко З.В. Виявлення тенденцій і особливих відмінностей у творчій Біографії Є.М. Лисика порівняно із дослідженнями інших майстрів сценографії [текст] / З.В. Климко, В.І. Проскуряков // Архітектура: вісник НУ «Львівська політехніка» / Відп. ред. Б.С. Черкес. – Львів: Видавництво Львівська політехніка. - №568. – 2014. – С. 189 – 201.

5. З.В. Климко. Висвітлення актуальності дослідження феномену сценографії, як складової театральної архітектури (на прикладі архітектурно – сценографічної творчості Є.М. Лисика) [текст] / З.В. Климко // Сучасні проблеми архітектури та містобудування: наук. – техн. збірник / Відпов. ред. М. М. Дьомін. – К.: КНУБА, 2014. – Вип. 36. – С. 63 – 74.

6. Климко З.В. «Театр» сценографічних рішень Є.М. Лисика на Празькому квадрієнале 2015: побудова простору, дійова організація і їх оформлення [текст] / З.В. Климко // Архітектурний вісник КНУБА: науково-вироб. збірник / Відпов. ред. Куліков П.М. – К.: КНУБА, 2015. – Вип. 5. – С. 57 – 67.

7. Климко З.В. Розвиток архітектурно-сценографічних принципів Є.М. Лисика в прикладному проектуванні сучасних архітекторів України [текст] / З.В. Климко // Проблеми розвитку міського середовища: наук.-техн. збірник / Голов. ред. О.А. Трошкіна. – К.: "Компринт", 2018. – Вип. 1 (20). – С. 69-78.

Публікація у науковому періодичному виданні іншої держави:

8. Kateryna Ianchuk. Conceptual educational projecting as a method of research and development known architecture and art masters [текст] / Kateryna Ianchuk, Zoriana Klymko // Housing Environment: composition in urban planning. - №14 / 2015. – P. 136 – 147. PL ISBN 1731 – 2442.

Публікації в інших виданнях:

9. Євген Лисик: Біобібліографічний показчик у театральному часі, просторі, сценографії, архітектурі / Укл. В. Проскуряков, О. Зінченко, З. Климко. – Львів: Срібне слово, 2015. – 68 С. – ISBN 978 – 966 – 8399 – 30 – 5.

10. Yevhen Lysyk: Bibliography and Cataloguing: Theatrical Time, Space, Scenography and Architecture / Compiled by Viktor Proskuriakow, Oksana Zinchenko, Zoriana Klymko. – Lviv: Срібне слово, 2015. – 68 С.

11. Проскуряков В.І., Климко З.В. Творчість і мистецький доробок Є.М. Лисика як об'єкт і предмет архітектурної науки [текст] / В.І. Проскуряков, З.В. Климко // Архітектурний вісник КНУБА: Наук. – вироб. збірник / Відпов. ред. Куліков П.М. – К.: КНУБА, 2013. – Вип. 1 – С. 100 – 109.

12. Климко З.В. Вплив і розвиток архітектурно-сценографічних ідей всесвітньо відомого сценографа Є.М. Лисика [текст] / З.В. Климко // Архітектурний вісник КНУБА: наук. – вироб. збірник / Відповід. ред. Куліков П.М. – К.: КНУБА, 2014. – Вип. 1- С. 17 – 34.

АНОТАЦІЯ

Климко З. В. Архітектура сценографії Є. Лисика. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата архітектури за спеціальністю 18.00.01 – Теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури. Національний університет "Львівська політехніка" МОН України, 2018.

Дисертацію присвячено висвітленню феномену, генези, параметрів і місця творчості Є. М. Лисика в національному і світовому мистецтві і культурі, визначенню принципів архітектурно-сценографічної діяльності – однієї з головних складових його творчого методу і їхній розвиток в сучасній Україні. У дисертації досліджено творчу діяльність і доробок Є. М. Лисика у часовому, просторовому, дієвому і творчому розвитку, зроблено аналіз цього доробку порівняно із національним і світовим досвідом із виявленням подібностей, відмінностей, запозичень і автентики. В роботі доведено, що Є. Лисик був, є і залишається найбільш помітним творцем монументальної сценографії в Україні, не лише кінця ХХ – початку ХХІ століть, а й взагалі; що головною складовою сценографічного мистецтва є архітектура, і що архітектура була присутня в творчості Є. М. Лисика, і що ця його творчість, за результатами анкетного опитування, використовується, наслідується і розвивається творцями сучасної архітектури в Україні. У роботі визначені основні заходи і засоби архітектурно-сценографічного формотворення Є. М. Лисика простору і середовища сцен стаціонарних театрів; розроблені рекомендації використання і

розвитку принципів його архітектурно-сценографічних ідей в проектах і реалізаціях архітектури театральних-видовищних і культурно-просвітницьких будівель.

Результати дисертації, окрім апробацій, впроваджені автором у ескізних та навчальних, експериментально-пошукових проектах і прикладних реалізаціях.

Ключові слова: архітектурно-сценографічні принципи: метафори на завісах, палетах, кулісах; архітектурні засоби гармонізації середовища театральної дії; використання і розвиток архітектурних стилів; розвиток архітектурних цитат; творення нових архітектурних типів.

АННОТАЦІЯ

Климко З. В. Архитектура сценографии Е. Лысыка. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата архитектуры по специальности 18.00.00 – Теория архитектуры, реставрация памятников архитектуры. Национальный университет "Львовська політехніка" МОН Украины, 2018.

Диссертация посвящена освещению феномена, генезиса, параметров и места творчества Е. Н. Лысыка в национальном и мировом искусстве и культуре, определению принципов архитектурно-сценографической деятельности – одной из главных составляющих его творческого метода и их развитию в современной Украине. В диссертации исследована творческая деятельность и наработки Е. Н. Лысыка во временном, пространственном, действенном и творческом развитии. Сделан анализ этих наработок в сравнении с национальным и мировым опытом, с выявлением похожестей, отличий, заимствований и автентики с творчеством около 50 сценографов из Украины, Польши, Австрии, Германии, Италии. В работе доказано, что Е. Н. Лысык был, есть и остаётся наиболее приметным творцом монументальной сценографии в Украине не только конца XX, начала XXI столетий, а и вообще, что главной составляющей сценографического искусства есть архитектура и что архитектура присутствовала в творчестве Е. Н. Лысыка. Что это его творчество, на основании анкетного опроса, используется, наследуется и развивается творцами современной архитектуры в Украине.

В работе определены основные мероприятия и средства архитектурно-сценографического формообразования Е. Н. Лысыком пространства и среды сцен стационарных театров; разработаны рекомендации использования и развития принципов его архитектурно-сценографических идей в проектах и реализациях архитектуры театрально-зрелищных и культурно-просветительских зданий.

Результаты диссертации, кроме апробацій, в курсах лекцій, на конференціях, театральних виставках і фестивалях, внедрены автором в эскизных, учебных, экспериментально-поисковых проектах и прикладных реализациях в Украине и за границей.

Ключевые слова: архитектурно-сценографические принципы: метафору на занавесах, куртинах, кулісах; архитектурные средства гармонизации среди театрального действия; использования и развитие архитектурных стилей; развитие архитектурных цитат; создание новых архитектурных типов.

SUMMARY

Klymko Z.V. Scenography architecture of Ye. Lysyk. – On the rights of manuscript.

Dissertation for gaining scientific degree of Candidate of architecture with the specialty 18.00.01 – Theory of architecture, renovation of architecture monuments. Lviv Polytechnic National University, Ministry of Education and Science of Ukraine, 2018.

The thesis is dedicated to presenting the phenomenon, genesis, parameters and place of creative work of Ye. M. Lysyk in national and international art and culture, defining the principles of architecturally-scenographic activity – one of the main components of its artistic method and their development in modern Ukraine. The dissertation researches creative activity and work of Ye. M. Lysyk in time, spatial, efficient and artistic development; completed analysis of this work has been compared to national and international experience with finding similarities, differences, borrowings and authenticity. The work proves that Ye. Lysyk was, is and stays the most prominent creator of monumental scenography in Ukraine, not only at the end of the 20th century but always; that architecture is the main component of scenographic art and that architecture was present in creative work of Ye. Lysyk. According to the survey, this work of his is applied, followed and being developed by the creators of modern architecture in Ukraine. The work defines fundamental measures and means of architecturally-scenographic shape creation by Ye. M. Lysyk, space and environment of stages in permanent theatres; recommendations of principles application and development of his architecturally-scenographic ideas in projects have been designed, as well as implementations of architecture at both theatrically-performing and culturally-educational buildings.

The outcome of the dissertation, except for approbation, have been introduced by the author in sketchy and academic, experimental and research projects and applied realizations.

On the example of constructions by Lysyk of image compositions on the horizons, curtains, pallets, links of ballet and opera performances, using the method of geometric construction of proportioning algorithm has proven that he was creating his works according to the laws of “golden section”. Finally, the author has demonstrated the influence and development of Lysyk’s architecturally-scenographic ideas during last 25 years on designing of all possible grades by both Lviv Architecture School and other architects in Ukraine: from Dnipro, Kyiv, Chernivtsi, Lviv, Lutsk, Poltava, Chervonograd etc.

Key words: architecturally-scenographic principles: metaphors on curtains, pallets, side-scenes; architecture means of harmonizing the environment of theatre act; application and development of architecture styles; architecture citations development; creating new architecture types.

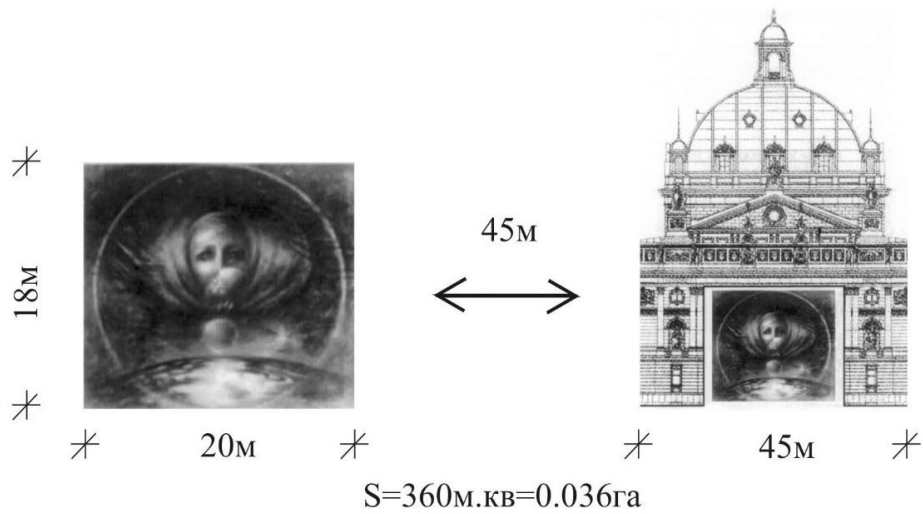
АРЕАЛ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ Є. М. ЛИСИКА У СВІТІ

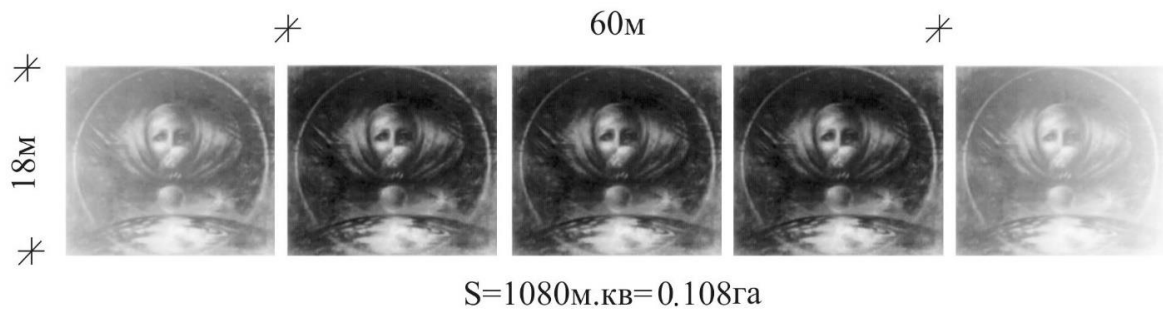
1. Львів	8. Мінськ
2. Дрогобич	9. Москва
3. Київ	10. Єкатеринбург
4. Донецьк	11. Красноярськ
5. Одеса	
6. Кишинів	
7. Софія	

ФІЗИЧНІ ВИМІРИ ТЕАТРАЛЬНИХ ГОРИЗОНТІВ, ЗАВІС, ПАЛЕТ,
ЯКІ СТВОРИВ Є. М. ЛИСИК З 1962-1991 РР.

Фізичні виміри і площа одного горизонту

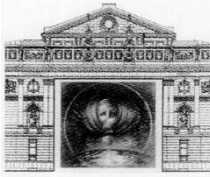
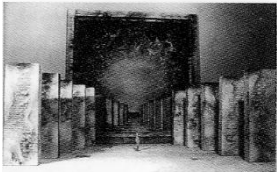
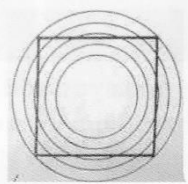
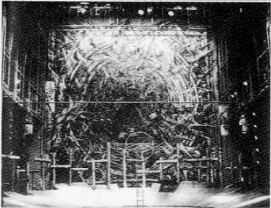
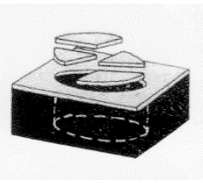
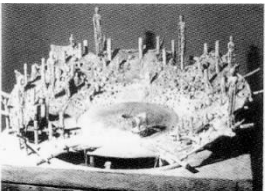
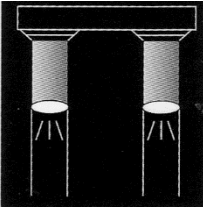
Фізичні виміри і площа горизонтів для однієї вистави

Фізичні виміри і площа горизонтів для усіх вистав

ПРИНЦИПИ ТЕАТРАЛЬНОГО АРХІТЕКТУРНО-СЦЕНОГРАФІЧНОГО ФОРМОТВОРЕННЯ ЄВГЕНА ЛИСИКА

Типи серед.	Заходи формотворення	Засоби формотворення	Приклад принципу	Приклад сценографічного рішення
1	2	3	4	5
Простір і середовища сцен стаціонарних театрів	Використання середовища і простору	Гармонізація перспектив сценографічних рішень із архітектурою сцени і театру		
	Пристосування середовища і простору			
	Адаптація використання середовища і простору	Використання архітектурних оптичних ілюзій		
	Інтеграція середовища і простору	Вирішення планшету сцени у вигляді кругів, овалів, циліндрів, спіралей		
	Трансформація середовища і простору		Використання і розвиток архітектурних стилів	
	Аранжування середовища і простору			

**ВИКОРИСТАННЯ І РОЗВИТОК ПРИНЦИПІВ АРХІТЕКТУРНО-СЦЕНОГРАФІЧНИХ ІДЕЙ Є. М. ЛИСИКА
В ПРОЕКТАХ І РЕАЛІЗАЦІЯХ АРХІТЕКТУРНИХ РІШЕНЬ ТЕАТРАЛЬНО-ВИДОВИЩНИХ
І КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКИХ БУДІВЕЛЬ**

Номер З/п	Принципи архітектурно - сценографічних ідей Є. М. Лисика		Архітектурно - сценографічні ідеї		Проекти і реалізація архітектурних рішень	
	Заходи	Засоби	Назва вистав	Візуалізація ідей	Назва проєктів	Візуалізація проєктів
1	2	3	4	5	6	7
1	Конструювання простору сцен і сценографічних установок	Архітектурні метафори на завісах, палетах, кулісах	"Лоенгрін" фрагмент ескізу декорації		Центр Мистецтв ім. Лисика	
2	Узгодження сценографічних рішень із архітектурою сцен, театрів, докільля	Засоби гармонізації перспектив сценографічних рішень, використання оптичних ілюзій	"Ромео і Джульєтта"		Телешоу - театр	
3	Використання культурних надбань і їх розвиток	Культурні надбання, стилі, текстури, фактури, колористика	"Цвіт папороті"		Ландшафтно - фольклорний театр	
4	Побудова середовища спектаклів	Розвиток архітектурних цитат	"Лоенгрін"		Будівля для зберігання декорацій, сценографічних творів	
5	Творення нових архітектурних типів	Просторові рішення, дійова організація, архітектурно естетичні рішення	"Створення світу"		Будівля Мистецького центру	